

Informační zdroj pro evaluaci - od bibliografické databáze k institucionálnímu repozitáři

Jana Doleželová – Zdeňka Chmelařová

Knihovna Akademie věd ČR, Praha

dolezelova@iach.cz, chmelarova@lib.cas.cz

INFORUM 2012: 18. konference o profesionálních informačních zdrojích

Praha, 22 – 24. 5. 2012

Abstrakt

Bibliografické záznamy uložené v databázi ASEP zahrnují data pracovišť ústavů AV ČR a jsou spravována Knihovnou AV ČR. Uložené výsledky jsou podkladem pro hodnotící analýzy různých subjektů (např. hodnocení výsledků výzkumu a vývoje prováděného Radou pro výzkum, vývoj a inovace na základě usnesení vlády ze dne 23. června 2004 č. 644, pravidelné hodnocení pracovišť AV ČR vedením Akademie, hodnocení vědeckých pracovníků vedením ústavu, hodnocení projektů a výzkumných záměrů poskytovateli). Příspěvek popisuje, jaký vliv mají různá hodnocení na vývoj ASEP, první zkušenosti s přeměnou databáze v institucionální repozitář a nastíní vývoj systému, abychom mohli nabídnout dostatek informací pro hodnocení nejen kvantity, ale i kvality.

Charakteristika databáze

Základní kámen pro databázi ASEP – databázi bibliografických záznamů o publikačních výsledcích (od roku 2006 i výsledcích aplikovaného výzkumu) Akademie věd ČR (AV ČR) byl položen v roce 1993. Stavbou byla pověřena Knihovna Akademie věd (KNAV). Za téměř 20 let ústavy AV ČR, kterých je v roce 2012 celkem 52, vytvořily více jak 206 tisíc záznamů, které jsou zařazeny do 29 druhů dokumentů. Základ byl pevný, byla pečlivě navržena struktura dat, popis polí i nastavení druhů dokumentů, což bylo nezbytné pro další rozvoj. Data jsou od roku 2005 uložena v knihovním systému ARL, zveřejněna v on-line katalogu:

URL:http://library.sk/i2/i2.entry.cls?ictx=cav&term=&show_lim=1&fld=ANY

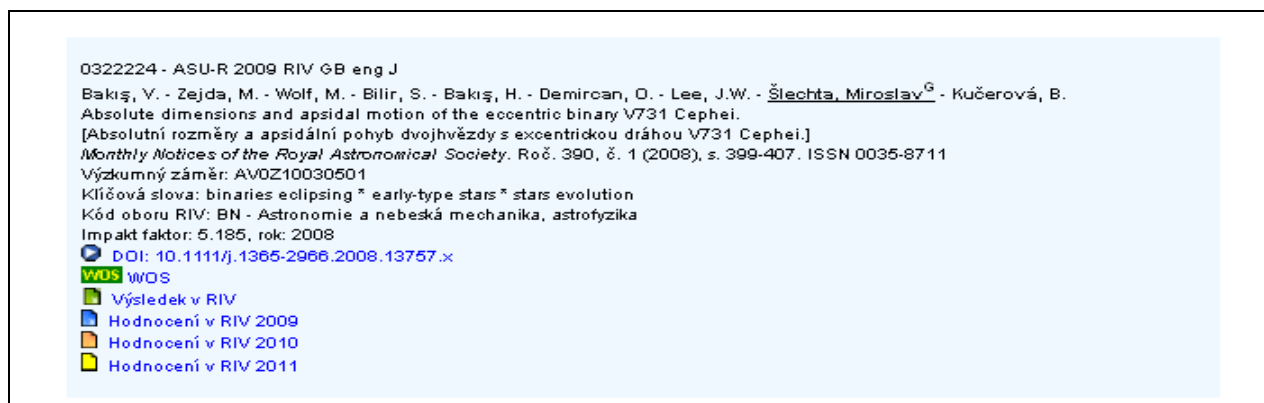
Systém sběru dat má na jednu stranu pevná pravidla nastavená KNAV, na druhou stranu i ústavy se podílejí na vývoji systému. Každý ústav má pověřenou osobu, která je zodpovědná za sběr dat pracoviště (tzv. zpracovatele/ku), kterou školíme, informujeme a naopak se snažíme od ní získat informace o potřebách pracoviště. Výsledky uložené v ASEP jsou podkladem pro různá hodnocení. Vybrané výsledky se předávají k hodnocení do Rejstříku informací o výsledcích informačního systému výzkumu, experimentální vývoje a inovací (dále jen RIV). Vedení pracovišť využívá ASEP k hodnocení vědeckých pracovníků a vědeckých týmů v rámci ústavů, vedení AV ČR k pravidelnému hodnocení ústavů, poskytovatel Akademie věd k hodnocení ukončených projektů a výzkumných záměrů. Na základě požadavků těchto subjektů je datová struktura upravována, aby poskytla požadované informace.

Analytika ASEP (Analytika) – dynamické webové stránky - <http://www.lib.cas.cz/ar/>

Vznik dynamických webových stránek v roce 2008 byl původně zamýšlen jako služba pro zpracovatele resp. pracoviště a autory, aby mohli snáze kontrolovat svá data uložená v systému. Analytika doplňují (nenahrazují) katalog - nabízejí předdefinované výstupy, které v on-line katalogu získáme kombinací několika dotazů a následných výpočtů. Pro každé pracoviště jsou vytvořené webové stránky, kde jsou zveřejněny výstupy pouze s daty daného pracoviště (např. bibliografické záznamy ústavu, bibliografie autorů, data připravená k odevzdání do RIV v daném roce sběru). Uživatel volí časové období, druh dokumentu a formát zobrazení.

Výsledky, které předáváme do RIV, jsou každoročně znovu bodovány dle platné Metodiky hodnocení výsledků výzkumných organizací. Hodnocení výsledků je zveřejněno na webu Rady pro výzkum a vývoj a inovace (od r. 2009), ale bibliografické záznamy a jejich bodová ohodnocení v jednotlivých letech jsou uložena v několika různých databázích, což nemusí být pro autory a pracoviště přehledné. U každého bibliografického záznamu je proto zobrazen odkaz k bibliografickému záznamu i do jednotlivých hodnocení, viz obr. 1.

Obr. 1: Příklad záznamu s odkazy do hodnocení v RIV

0322224 - ASU-R 2009 RIV GB eng J
Bakır, Y. - Zejda, M. - Wolf, M. - Bilir, S. - Bakır, H. - Demircan, O. - Lee, J.W. - Šlechta, Miroslav¹ - Kučerová, B.
Absolute dimensions and apsidal motion of the eccentric binary V731 Cephei.
[Absolutní rozměry a apsidální pohyb dvojhvězdy s excentrickou dráhou V731 Cephei.]
Monthly Notices of the Royal Astronomical Society. Roč. 390, č. 1 (2008), s. 399-407. ISSN 0035-8711
Výzkumný záměr: AV0Z10030501
Klíčová slova: binaries eclipsing * early-type stars * stars evolution
Kód oboru RIV: BN - Astronomie a nebeská mechanika, astrofyzika
Impakt faktor: 5.185, rok: 2008
DOI: [10.1111/j.1365-2966.2008.13757.x](https://doi.org/10.1111/j.1365-2966.2008.13757.x)
WOS
Výsledek v RIV
Hodnocení v RIV 2009
Hodnocení v RIV 2010
Hodnocení v RIV 2011

V roce 2011 v AV ČR proběhlo hodnocení výsledků, které vznikly v letech 2005-2009 na pracovištích AV ČR. Analytika byla rozšířena o grafické a statistické přehledy navržené řídicí skupinou, která hodnocení připravovala. (Např. grafické přehledy publikací pracovišť a vědeckých útvarů v impaktovaných periodikách a dalších vybraných publikacích a aplikovaných výsledcích.) Podrobný popis využití tohoto zdroje pro hodnocení je v příspěvku, který byl přednesen profesorem Rábem na Inforu 2011¹.

Ve spolupráci s Kanceláří AV ČR jsme připravili výstupy (podklady) pro hodnocení výzkumných záměrů uvedených v CEZ a projektů uvedených v CEP². Vznikly další webové stránky, kde je možno zobrazit bibliografické záznamy resp. počty jednotlivých druhů výsledků, které vznikly z finanční

¹ URL: <http://www.inforum.cz/sbornik/2011/73/>

² CEZ, CEP – Centrální evidence výzkumných záměrů, Centrální evidence projektů viz <http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=610>

podpory daného výzkumného záměru či projektu za zvolené časové období. Lze zobrazit projekty jednotlivých poskytovatelů, které byly ukončeny, ale nemají dosud žádný výsledek.

Obr. 2: Příklad výstupů výsledků financovaných z projektů v CEP a výzkumných záměrů v CEZ

The screenshot shows the CEP interface with various filters and a table of results for a specific research project (AV0Z10100502). The table displays the number of publications from 2007 to 2011, along with a total count.

	2007	2008	2009	2010	2011	Celkem
Článek IF	53	95	101	110	129	488
Článek bez IF	5	7	1	4	2	19
Monogr. (cizí jazyk)	0	0	0	1	0	1
Monogr. (český jazyk)	0	0	0	0	0	0
Kapitola (cizí jazyk)	0	0	0	0	0	0
Kapitola (český jazyk)	0	0	0	0	0	0
Konf. přisp. (cizí jazyk)	14	6	6	13	1	40
Konf. přisp. (český jazyk)	0	0	0	0	0	0

Každé pracoviště provádí průběžně hodnocení svých vědeckých pracovníků, některá pracoviště využívají i výstupy na Analytikách, zejména bibliografické a statistické přehledy. Ústavy spolupracují na vývoji systému, ale vzhledem k počtu ústavů je potřeba hledat kompromis, aby se Analytika nestala nepřehlednými.

Při hodnocení v roce 2010-2011 by členové hodnotících komisí a zejména zahraniční hodnotitelé uvítali náhled do plných textů. Struktura RIV 2012 byla rozšířena o pole, kde je možno zapsat odkaz na plný text, který je uložen v institucionálním repozitáři. Politika otevřeného přístupu³, schválená Akademickou radou AV ČR v listopadu 2010 ukládá KNAV vytvoření institucionálního repozitáře. Od 2. 1. 2012 je možné ke všem bibliografickým záznamům uložit plný text.

Institucionální repozitář

Institucionální repozitář vznikl jako nadstavba systému ARL, několik let ověřený systém byl rozšířen o další funkci. V on-line katalogu se zobrazí informace o uloženém plném textu, jak je zobrazeno na obr. 3.

U každého ukládaného souboru je potřeba nastavit **parametry** – přístup, časové embargo, verzi:

Přístup je buď veřejný, to znamená, že plný text je k dispozici ihned (v katalogu nastavení „povoleno“), nebo omezený, tj. plný text lze získat na vyžádání (v katalogu nastavení „vyžádat“).

Verze uloženého dokumentu informuje, zda se jedná o preprint (soubor před recenzním řízením), autorský post-print (autorův soubor po recenzním řízení) či konečný vydavatelský pdf soubor.

Časové embargo je údaj, po jehož uplynutí se stává dokument přístupným.

³ http://www.avcr.cz/o_avcr/zakladni_informace/dokumenty/politika-otevreneho-pristupu.html

Ke každému druhu dokumentu je vytvořena nápověda, podle které se nastavují parametry souboru. Plný text do repozitáře může ukládat i autor, ale zpracovatel/ka vždy schvaluje nastavení parametrů souboru.

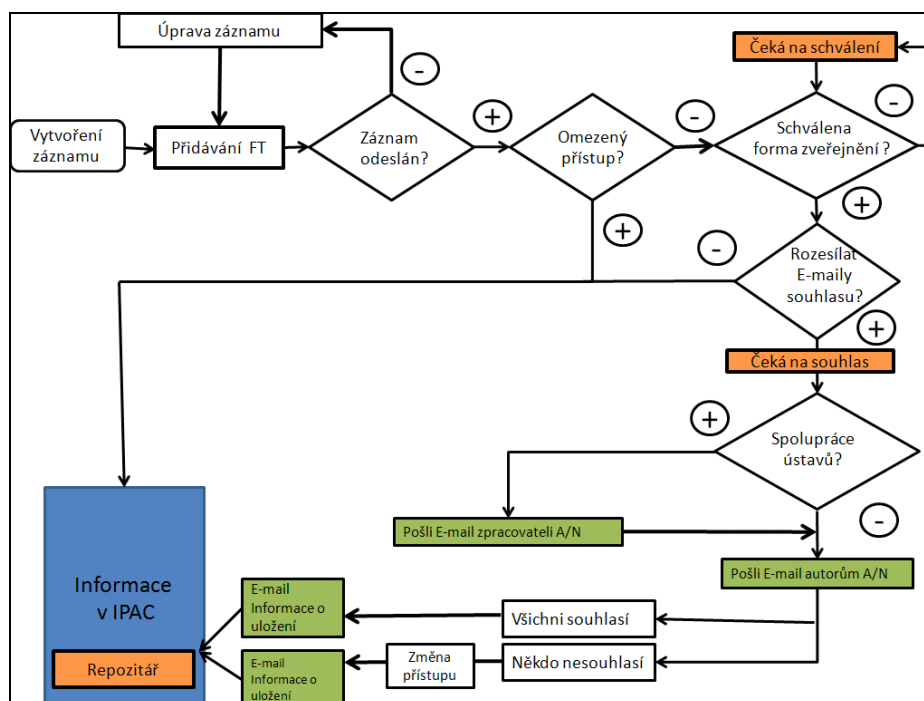
Obr. 3: Příklad záznamu s připojeným plným textem v institucionálním repozitáři

The screenshot shows a repository record for a scientific paper. At the top, there are navigation options like 'Operace' (with radio buttons for 'zaškrtnuté záznamy', 'všechny ze stránky', 'celý set #6') and 'Třídění' (with a dropdown for 'Datum vytvoření zázna'). Below this is the record title: '0374350 - UCHP-M 2012 RIV GB eng J'. The authors listed are 'Pola, Josef⁶ - Urbanová, Markéta - Pokorná, Dana - Bakardžieva, Snejana - Šubrt, Jan - Bastl, Zdeněk - Gondal, M.A. - Masoudi, H.M.'. The abstract and publication details follow, including the journal 'Dalton Transactions', volume 41, issue 6 (2012), pages 1727-1733. A table at the bottom lists file details:

Název souboru	Staženo	Velikost	Komentář	Verze	Přístup
20120219224411.pdf	2	386.6 KB		Autorský postprint	povolen

Uložení plného textu do repozitáře

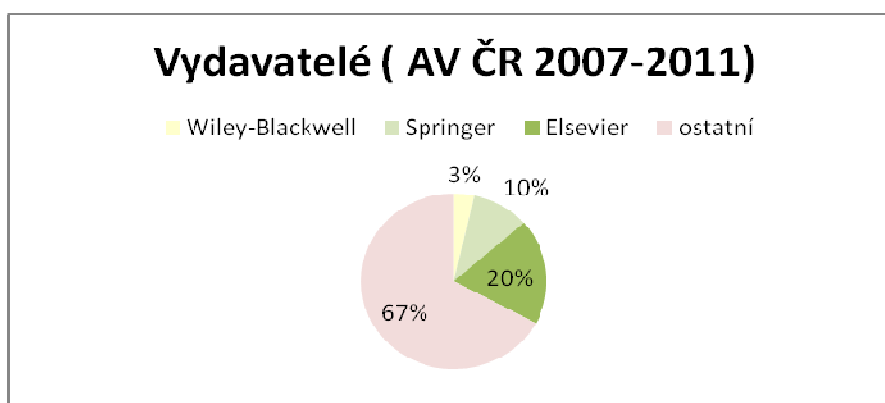
Plný text se může nacházet ve třech stavech. První stav „čeká na schválení“ je stav, kdy k bibliografickému záznamu je přiložen plný text, ale nastavení parametrů souboru není ještě schváleno zpracovatelem/kou. Po schválení nastavení parametrů, pokud zpracovatel rozešle e-maily autorům se žádostí o souhlas s uložením plného textu do repozitáře (týká se veřejného přístupu a veřejného přístupu s embargem), plný text je ve stavu „čeká na souhlas“. Po schválení zpracovatelem (resp. souhlasu autorů) se plný text dostane do stavu „repozitář“ a je přístupný pro uživatele katalogu dle nastavených parametrů. Následující schéma zobrazuje workflow plného textu:

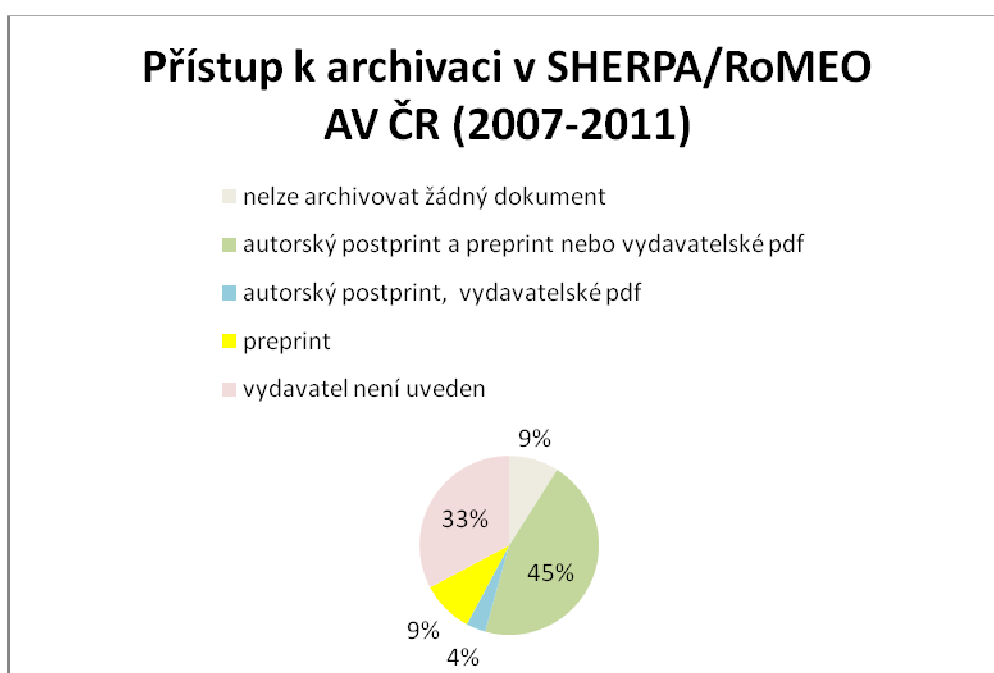
Zásadním dokumentem, ze kterého se vychází při uložení plného textu do repozitáře je smlouva mezi pracovištěm (autorem) a vydavatelem. Zde by mělo být jasně uvedeno, zda vůbec může být plný text archivován a pokud ano, jakou verzi dokumentu lze uložit.

Při ukládání plných textů do repozitáře je potřeba zamezit porušení licenčních dohod uzavřených s vydavatelem, ale pokud by repozitář měl být zdrojem informací pro hodnocení kvality, je nezbytné, aby v něm bylo co nejvíce plných textů. Řešením je uzavírání smluv o archivaci s vydavatelem a správci repozitáře, kde je přesně řečeno, jak u jednotlivých periodik postupovat.

Knihovna AV podepsala smlouvu o ukládání plných textů do repozitáře s vydavatelem Elsevier a bude jednat i s dalšími vydavateli. Vydavatelé, u nichž publikovaly ústavy AV ČR v letech (2007-2011):

Databáze SHERPA/RoMEO⁴ poskytuje informace o přístupu vydavatelů periodik k (auto)archivaci. Přístup vydavatelů periodik, ve kterých publikovali autoři z AV ČR v letech 2007-2011 zobrazuje následující graf:

⁴ <http://www.sherpa.ac.uk/romeo/index.php?fidnum=|&mode=simple&la=en>

Závěr

Institucionální repozitář je úložiště, které poskytuje systém několika služeb - zajišťuje uložení, správu, vyhledání a zobrazení digitálních objektů. Po čtyřech měsících provozu jsme se ujistili, že systém je funkční a ukládání dokumentů a sledování jejich „cesty“ do repozitáře je dobře zvládnuto.

Licenční smlouvu s KNAV o ukládání plných textů do repozitáře podepsalo zatím 26 pracovišť (z celkového počtu 52) a v repozitáři je uloženo 685 plných textů (duben 2012).

Pokud by měl ASEP v budoucnosti poskytovat podklady pro hodnocení kvantity i kvality, je nutné, aby se všechny ústavy AV ČR zapojily do ukládání plných textů a to zejména zásadních výsledků (tj. článků v periodikách, monografií, kapitol v monografiích, konferenčních příspěvků aj.) KNAV bude nadále zajišťovat technologicko-informační infrastrukturu, právní podporu a komunikaci s vydavateli nejen proto, aby poskytla více údajů pro hodnocení, ale v neposlední řadě proto, aby výsledky pracovišť byly viditelné a lépe dostupné.